SEMNIFICAȚII PARADIGMATICE ALE RELAȚIEI GLOBALIZARE – TRANSFORMARE DEMOCRATICĂ

Victor SACA,
Doctor habilitat în științe politice,
profesor universitar

In the present article are examined the key aspects of the present democratic transformations in the context of the global and national factors. There are analyzed the paradigms of globalization and transition and the democratic transformation, the value correlation including the typological one too between these two paradigms. In this context, the authors emphasize the systemic capacities of influence of the globalization upon the democratic transformations, as well as the reverse influences, meaning the respective transformations upon the globalization.

Much of the article is dedicated to the relation among the global and national factors in the conditions of the sociopolitical transformation both in the former communistic and soviet countries. Each of the mentioned factors has its own peculiarities regarding their place and role in the relations and present sociopolitical transitions system. The role of these factors is determined not only by the character and the possibilities to initiate the relations of transformation, but also by the mutual connections in order to maintain and develop these relations continuously.

Keywords*: democratic transformation, democratic transition, globalization, localization, the globalization-democratic transformations relation.*

Problematica transformărilor democratice a fost și rămâne una de importanță teoretică și practică majoră în evoluțiile sociale ale majorității statelor de pe mapamond. Atare transformări, după cum se remarcă în literatura de specialitate încă de la mijlocul anilor 80 a secolului XX până în prezent [1], inclusiv în publicațiile apărute în câmpul științifico-politologic autohton [2], se înscriu plenar în aria celui de al „treilea val al democratizării”. O trăsătura particulară a acestuia în comparație cu primele două valuri de natură democratică, extinse respectiv în secolul al XIX-lea și în anii de după al doilea război mondial până în a doua jumătate a anilor 80, ține de faptul că democrația

devine deja o aspirație globală, indiferent de religie, cultură și nivel de dezvoltare [3, p.16].

Anume, colapsul imperiului sovietic și al sistemului socialist în ansamblu, tendințele democratizării și consolidării procesului democratic în țările spațiului central și est-european, dar și în unele țări ale continentului american, asiatic și african au cauzat impunerea democrației drept cel mai important instrument de analiză a contemporaneității,în opinia noastră,drept quintessenta ordinii globale. Democrația ca stare și ca valoare general – umană a atins, după cum pe drept consideră A. McGrew, primatul global [4, p.21], adică ea a devenit în ordinea globală factorul cheie, de prim rang, ce vizează nu doar aspectele democratice minimaliste (introducerea unor norme și proceduri fundamentale care să asigure competiția liberă, alegerile libere), ci și pe cele maximaliste, axate pe introducerea și garantarea drepturilor și libertăților individuale, pe extinderea și manifestarea drepturilor cetățenești în perimetrul redistribuirii puterii, participării reale a cetățenilor la edificarea și dezvoltarea statului democratic.

Mai mult ca atât, democrația în sensul strict al cuvântului poate fi înțeleasă cu adevărat ca valoare politică, nu fără implicațiile de ordin economic, social, cultural la care globalizarea, de obicei, este parte, le inițiază și le susține. Astfel, o democratizare autentică sau cu abateri de la firesc și o democrație respectivă de ordin politic nu poate avea loc fără anumite transformări de natură economică, socială, culturală, asupra cărora globalizarea are, desigur, influențele sale directe și indirecte, se extinde asupra lor, pătrunde în ele, le supune unor interese și politici prin prisma pârghiilor sale atât generale, cât și specifice, chiar în pofida rezistenței din partea politicului național. Atare influențe și produc inegalitățile politice și economice, politice și sociale etc., care în fond se regăsesc mai mult sau mai puțin în procesul politicnațional și internațional de modelare a democrațiilor în toate societățile contemporane, inclusiv dezvoltate sau subdezvoltate, înapoiate.

Deci,teoria și practica sociopolitică actuală sunt alimentate de două paradigme principale, două modele de gândire și cercetare – a globalizării și a transformării democratice, pe cât de importante și necesare de a le cunoaște și aprecia pe atât de complexe și multivalen-

te ca semnificație și interdependență valorică, ca consecințe asupra mentalității și comportamentului actorilor naționali și internaționali. Desigur,semnificațiile epistemologice, axiologice și praxiologice a acestor paradigme, la fel și interconexiunea lor, provoacă multe discuții științifice, care reflectă diferite puncte de vedere asupra naturii și diverselor variații ale politicului, economicului, socialului, informaționalului, culturalului, socio-umanului în general. În ultimele decenii ale secolului XX – până la mijlocul deceniului doi a sec. XXI au apărut mai multe publicații în țară și în afara țării despre corelația paradigmelor respective [5].

Pentru a percepe mai bine sensul paradigmei transformării democratice actuale e necesar a reveni la sensul paradigmei globalizării, care o vizează pe prima în diverse situații. În literatura de specialitate sunt diferite interpretări ale globalizării. Unii cercetători consideră globalizarea drept o necesitate inevitabilă determinată de o logică firească a dezvoltării mondiale,alții-drept o provocare în evoluția socială, care poate fi ocolită. Adică, sunt adepți, dar și adversari ai globalizării, optimiști, dar și pesimiști ai proceselor globale actuale și de perspectivă.

De exemplu, cercetătorul Anthony Giddens în lucrarea sa,,A treia cale. Renașterea social-democrației" delimitează două poziții contrare vis-a-vis de paradigma globalizării [6, p. 46]:

– globalizarea este un mit sau în cel mai bun caz o continuare a unor tendințe existente de multă vreme.Această abordare, consideră A. Giddens, este atractivă pentru cei ce apără valorile social-democrației de tip vechi, dar și pentru cei ce catalogheză globalizarea drept o invenție a neoliberalilor;

– a doua poziție o împărtășesc cercetătorii care consideră globalizarea nu doar reală ci și deja avansată. Adică, astăzi trăim într-o lume fără granițe, o lume în care statul-națiune a devenit o ficțiune, iar politicienii și-au pierdut puterea politică reală.

Singur A. Giddens susține a doua poziție. El interpretează globalizarea mai întâi drept factor economic,care implică conexiuni largi interstatale, interregionale ce cuprind întregul glob.Cea mai mare schimbare în opinia savantului o reprezintă rolul extins la nivel mondial al pieței financiare. În tranzacțiile monetare se rulează peste

o mie de mlrd. de dolari pe zi. După cum remarca David Held încă la sfârșitul anilor 90 în articolul științific „Democrația și globalizarea”[7], proporția tranzacțiilor financiare în raport cu comerțul crescuse în ultimii cincisprezece ani cu o cincime. Capitalul indirect, adică banii investiți instituțional, crescuse cu 1100 % la scara mondială din 1970, comparativ cu alte forme de capital. Drept urmare, globalizarea economică deja devenise o realitate și nu doar o continuare sau o revenire a tendințelor din anii precedenți. Iar de la sfârșitul anilor 90 până în prezent volumul tranzacțiilor financiare au crescut și mai mult, ceea ce denotă faptul că factorul economic a consolidat substanțial dimensiunea bazică a transformărilor democratice.

Totuși, relația globalizare – transformare democratică nu se limitează doar la suportul economic. Ea necesită a fi percepută în conexiuni de natură sistemică. Globalizarea în viziunea luiA. Giddens însoțește și transformarea timpului și spațiului în care trăim, acestea având, după noi, conotații atât sociale, inclusiv politice, cât și non-sociale. Astăzi, în comparație cu două-trei decenii în urmă, evenimentele economice, sociale sau neeconomice, non-sociale ne afectează mult mai direct și mai profund și invers, deciziile pe care le luăm ca actori ai procesului democratic sunt adesea globale prin caracterul și implicațiile lor valorice. De exemplu, modul de trai (american sau european) sau aceleași obiceiuri culinare individuale pot avea consecințe dintr-o parte în altă parte a mapamondului.

Paradigma globalizării vizează, de asemenea, transformările din domeniul comunicațiilor, tehnologiei, informației. Dacă luăm în particular lumea comunicării electronice actuale atunci urmărim o implicare permanentă în cadrul acesteia a locuitorilor tuturor regiunilor de pe mapamond. Prin intermediul comunicării, informației devine tot mai complex conținutul și impactul paradigmei globalizării în sistemul paradigmatic al lumii sociale și non-sociale.

Extinderea paradigmei respective asupra a noi spații economice, culturale și informaționale, face ca acestea șăîntreacă granițele statului național. De exemplu, regiuni întregi ale țărilor membre ale UE sunt integrate, de asemenea, și în zone economice și tehnologice ale altor state (vecine) a comunității. Mai mult, în cadrul acesteia, prin interme-

diul unor parteneriate (de exemplu, Parteneriatul Estic), se deschide calea integrării economice și pentru unele state ne-membre ale UE, dar care în scopul promovării interesului național au încheiate Acorduri de Asociere și de Liber Schimb cu Uniunea Europeană [8].

E bine cunoscut argumentul, că astăzi granițele naționale ale statelor UE devin tot mai vagi. Statul – națiune în sensul de până acum dejanu mai deține toate atributele statului clasic, iar competențele guvernului se extind pe măsură ce globalizarea avansează. În acest sens pe deplin fondată opinia lui A. Giddens despre anumite națiuni, care au în unele situații mai multe puteri decât înainte, nu mai puține ca în cazul țărilor europene după căderea comunismului. Națiunile actuale păstrează puterea guvernamentală, economică, culturală față de cetățenii lor. Or, astfel de puteri sunt exercitate în mod democratic numai prin colaborarea activă a guvernanților cu propriile regiuni și localități, dar și cu asociațiile și grupurile transnaționale, care devin tot mai active și mai influente la nivel național.

Deci, noțiunea *a guverna* se identifică astăzi nu doar cu guvernul național, ea devine o noțiune mult mai extinsă ca sens și conținut. La guvernare participă și actorii și agenții care nu fac parte din guvern, adică instituțiile și organizațiile neguvernamentale sau cele cu caracter transnațional. Astfel, se modifică substanțial configurațiile statului-națiune, acesta devenind, în opinia lui D.Held, stat-cosmopolit. Fapt care are loc în special odată cu slăbirea anumitor atribuții ale națiunilor,cum ar fi managementul economic de tip keynesian sau înlocuirea la timpul său a valutelor naționale printr-o valută comună (euro) în țările Uniunii Europene.

Semnificația paradigmatică a globalizării o regăsim și în procesul de apariție a noi necesități și de creare a noi posibilități privind regenerarea identităților locale. De aici vine și fenomenul naționalismelor locale: cel scoțian din Marea Britanie, catalan din Spania, Quebec-ul din Canada etc. În acest context naționalismele locale nu întotdeauna pot fi catalogate drept secesioniste. Ca alternativă mult timp a servit exemplul Cataloniei în Spania, care rămâne parte autonomă a unei entități naționale mai mare. Însă și aici naționalismul local, prin referendumurile locale, a tensionat în ultimii ani situația, punând la grea încercare guvernul spaniol, dar și întreaga societate spaniolă.

Astfel, *paradigma globalizare trebuie înțeleasă drept un ansamblu complex de fenomene și procese ghidate de influențe la fel de complexe politice, economice, culturale și de natură mixtă*. Caracterul paradigmei respective este determinat în special de capacitățile sale *lato sensu* de manifestare în câmpul transformărilor democratice, drept paradigmă de natură sistemică.

Paradigma globalizării este legată direct de paradigma transformării democratice, întrucât modifică viața cotidiană, domeniile sociale și non-sociale în toate țările lumii, mai ales în cele dezvoltate. Globalizarea creează noi sisteme și forțe transnaționale, transformă instituțiile, relațiile și normele societăților în care trăim.Transformările ce au loc în condițiile globalizării corespund într-o măsură mai mare sau mai mică unor modele elaborate în cadrul cercetărilor științifice, și anume:

1) *modelul globalizării lineare, adică a lumii extensive, a extinderii parametrilor economici, sociali, politici, culturali, informaționali, comunicaționali de la o regiune a lumii la alta.* Factorul fundamental de impunere în acest sens sunt corporațiile transnaționale;
2) *modelul lumii sistemice, lansat de sociologul american I. Wallerstein.*Conform acestuia în sistemul mondial se evidențiază 3 elemente: nucleul economic al sistemului, semi-periferia sistemului și periferia sistemului;
3) *modelul culturii globale.* Acesta pune accent pe consum ca fenomen al culturii globale, pe turismul mondial, pe cultură și religie la nivel mondial, pe cultura postmodernă;
4) *modelul societății globale,* axat în special pe relațiile internaționale,înlocuirea unității național-statale cu comunitatea internațională;
5) *modelul sistemului global,*care pune accent pe practicile transnaționale.

Aceste și alte modele ale globalizării vizează într-un anumit mod tranzițiile (transformările) actuale,atât cele complete, radicale,cât și cele incomplete,parțiale.Ele vizează direct și tranzițiile (transformările) democratice din spațiul postcomunist, post-sovietic. Or, influențele provocărilor globale se deosebesc de la regiune la regiune, de la țară

la țară, fapt determinat de potențialul și caracterul transformărilor de aici, de capacitățile spre schimbare a actorilor și agenților care inițiază și alimentează relațiile sociopolitice a tranziției democratice.

Din punct de vedere teoretic, dar și practic, elementele globalizării și cele ale transformării democratice se află în raporturi inter– și intra– sistemice, se întrepătrund prin dimensiunile lor de conținut, chiar devin valabile și utile pentru ambele paradigme. Interconexiunea între ele pornește mai întâi de la obiectul de studiu al acestor paradigme. Acesta este axat pe dimensiuni temporale și spațiale ale unor procese,fenomene actuale, dar și social-istorice sau istorico-naționale realizate de umanitate.

Formula paradigmatică a corelațiilor dintre globalizare și tranziția (transformarea) democratică poate fi prezentată astfel:

Globalizare ----------□ Tranziție (transformare) democratică

Tranziție (transformare) democratică ---– □ Globalizare

Această formulă poate fi aplicată în funcție de circumstanțele și condițiile istorice și actuale. Atât globalizarea, cât și tranziția (transformarea) democratică reprezintă etape cu obiective speciale, care se desfășoară concomitent, atingerea cărora garantează manifestarea elementului global și a celui democratic în tranziție (transformare).

Conexiunile între globalizare și tranziția(transformarea) democratică pot fi urmărite îndeosebi din punctul de vedere al *factorului tipologic*.

Globalizarea: tipuri	**Tranziția (transformarea) democratică: tipuri**
Americanizare Globalizarea prin intermediul corporațiilor multinaționale. Globalizare prin intermediul organizațiilor neguvernamentale și valorilor universal acceptate. Globalizare prin intermediul Internet-ului.	De,, jos"– prin intermediul energiei sociale a maselor. De ,,sus"– prin impunerea și colaborarea forțelor politice întru desfășurarea transformărilor democratice. Revoluționară – prin utilizarea metodelor radicale, acțiunilor bruște, spontane. „Pact" – prin atingerea unui compromis între elitele politice, ceea ce va asigura stabilirea unei agende de lucru stricte și a unor reguli comune pentru toți „jucătorii politici".

Astfel, globalizarea realizată prin *„americanizare”* poate prin efectul influenței din exterior să definească în unele țări ale lumii traseul tranziției și transformării democratice de „sus” și de „jos”. Diplomația americană este renumită prin gradul său de influență asupra procesului transformator al altor state. Conform acestui argument putem spune că nu numai tranziția (transformarea) democratică de „sus” și de „jos”, dar și alte tipuri tranzitorii pot cădea sub incidența „americanizării”.Într-un fel americanizarea a generat destrămarea URSS, colapsul comunismului, dar și transformările ulterioare în societățile ex-socialiste.

Corporațiile internaționale, la rândul lor, sunt de multe ori mai puternice și mai funcționale decât anumite state. Această situație conferă corporațiilor posibilități să influențeze cursul politicii interne, a transformărilor sociopolitice din unele state sau regiuni ale lumii. Globalizarea prin intermediul corporațiilor transnaționale asigură obținerea unor dividende atât pentru corporații, cât și pentru „patria” lor, uneori în dezavantajul statelor care realizează tranziția democratică de „sus” sau prin „pact”.

Globalizarea prin intermediul *organizațiilor neguvernamentale* dirijate de instituțiile internaționale poate fi cauza unor mișcări sociale sau unor procese complexe în acumulare, caracteristice tranziției (tranziția democratică de „jos”, de „sus”, revoluționară, de exemplu revoluțiile „colorate” se consideră că au fost organizate și finanțate de așa organizații ca Frerdom House, Fundația Soros etc.)

Internetul ca tip al globalizării reprezintă o modalitate, dar și o sursă sigură de desfășurare a tranziției (transformării) democratice , atunci când aceasta atinge segmentele sociale necesare ale unei societăți,care parcurge o perioadă de tranziție. Rețeaua electronică leagă comunitatea națională și internațională și reprezintă un suport și un ghid pentru societățile care i-au decizii să înfăptuiască tranziția (transformarea) democratică.

Așadar, paradigma transformării democratice și paradigma globalizării se manifestă ca un întreg,prin întrepătrunderea de valori și chiar interese, ceea ce necesită un demers științific complex, inovațional, care să ajute la realizarea unor cercetări politologice originale, dar și unor cercetări sociale interdisciplinare. Anume prin confruntarea de

valori și interese identificăm în cele din urmă căile de confluență și îmbinare a acestor paradigme.

Desigur, ponderea paradigmelor respective într-un proces unic de cercetare nu este la fel. În condițiile unor țări cu regimuri democratice relativ stabile, consolidate sau în proces de consolidare (Cehia, Polonia, Ungaria, Slovacia, Slovenia ș.a.), globalizarea nu a provocat mari discordanțe între obiectivele sale proprii și obiectivele democratizării, iar în prezent și cele ale consolidării democrației. O altă situație în evoluția acestor paradigme este proprie statelor din spațiul ex-sovietic. Cu excepția Țărilor Baltice, în spațiul respectiv există discrepanțe evidente între paradigmele în cauză, fapt ce reflectă un impact controversat al globalizării asupra transformărilor democratice, fie de accelerare în unele țări (de exemplu, Georgia) sau de tărăgănare *de facto* în altele (Federația Rusă, Ucraina, Republica Moldova).

Totodată, în unele țări din spațiul ex-sovietic (cele asiatice) elementele transformării democratice n-au căpătat contururi reale, fapt ce ne dovedește despre limitarea întrucâtva a influențelor factorului extern, inclusiv globalizării asupra proceselor sociopolitice de aici.Aceste și alte realități necesită a ține cont de specificul corelației între cele două paradigme – dela regiune la regiune, de la țară la țară, fapt ce va permite realizarea unei cercetări științifice veridice despre raporturile de natură generală, particulară și unică între globalizare și democratizare.

În perimetrul tranzițiilor și transformărilor democratice actuale este important a cunoaște și evalua însăși caracterul raportului între actorii globali și actorii naționali. Prin definiție acest raport trebuie să fie unul de natură determinist-interacționistă, dar și *viceversa*. El trebuie să corespundă unor interese, reguli și valori reciproc acceptate de către actori pe piața sociopolitică națională și internațională. Realitățile, însă, denotă nu doar corespunderi, ci și necorespunderi, chiar conflicte de interese și valori în raportul dintre actori, între ceea ce numim cererea și oferta pieței politice, dar și consumul mărfurilor politice la nivelurile respective.

Acest raport între actorii globali și actorii naționali demonstrează că globalizarea cauzează procesului transformator al statelor din spațiul postcomunist o serie de consecințe. În funcție de realități, tendințe și perspective, de gradul conștientizării lor de către actorii naționali și

internaționali, dar și de mase ca obiect politic, consecințele sunt de natură dublă, benefică și malefică.

Din *consecințele benefice* ale globalizării urmărite în ultimii ani în aria transformărilor democratice postcomuniste, inclusiv în Republica Moldova, remarcăm:

a) impulsionarea, diversificarea și aprofundarea relațiilor politice, diplomatice, economice, culturale etc. practic cu majoritatea țărilor lumii. În sens că globalizarea aduce cu sine un proces intens de extindere și răspândire a valorilor democratice din statele dezvoltate, cu democrații consolidate, în statele care se vreau a fi democratice;

b) determinarea într-o mare măsură de către globalizare a schimbării de mentalitate și comportament(îndeosebi de sorginte politică) a indivizilor și comunităților sociale din statele respective. Răspândirea valorilor democratice de la un spațiu la altul permite globalului să vină cu regulile și modalitățile sale specifice de îmbinare a inovației democratice cu tradițiile locale. De exemplu, posibilele schimbări calitative în sistemul politic al Republicii Moldova, care să corespundă *de facto* rigorilor unui sistem politic parlamentar existent în majoritatea țărilor vest și central-europene. Sau schimbări în sistemul electoral prin introducerea votului uninominal. Dar și introducerea pentru cetățenii moldoveni a regimului liberalizat de vize în țările UE a familiarizat în mod direct o mare parte a potențialului uman din țara noastră cu valorile, modul și nivelul de viață din Vest;

c) creșterea investițiilor de capital și acumulării de experiență transformatoare în diverse domenii. Astfel, practic majoritatea statelor postcomuniste a beneficiat de investiții străine (însă diferite ca volum și semnificație în state aparte), de cunoștințele și experiența managerilor din țările care deja au realizat obiectivele democratizării. În acest sens globalul a devenit un factor activ, generator, nu doar de răspândire a experienței sociopolitice din regiunile avansate din punct de vedere democratic în cele care realizează în prezent obiectivele democratizării, ci și de confruntare a experienței respective cu specificul local.

Printre *efectele malefice* ale globalizării menționăm îndeosebi:

a) slăbirea sau chiar pierderea în unele țări în tranziție spre democrație a unor tradiții, unor ocupații, unor îndeletniciri de valoa-

re, care cândva au fost componente importante ale culturii materiale și spirituale universale. Astfel de pierderi sunt caracteristice într-o măsură mai mare sau mai mică pentru toate țările postcomuniste, în tranziție spre democrație. Ne referim la fiecare țară din Estul și Centrul Europei, care sub influența globalizării au fost nevoite în calea lor spre democratizare și consolidare a democrației să-și revizuiască, mai mult sa mai puțin rațional, unele valori naționale, non-conforme valorilor globale, sau chiar să se dezică de ele. Adică, drept trăsătură malefică a globalizării poate fi considerată tendința ei generală de manifestare în țările din spațiul postcomunist, fără a seține cont de specificul local al fiecărei țări în parte;

b) teama pierderii identității naționale în fața presiunilor globale în diverse domenii ale vieții sociale. Acest adevăr este confirmat în special de practica țărilor de tipul Republicii Moldova, care au cunoscut o perioadă anevoioasă de renaștere națională: a tradițiilor, valorilor spirituale, renașterii lingvistice etc. Unul din paradoxurile acestor țări constă în faptul că ele nu și-au consolidat *de facto* identitatea, aceasta fiind una proiectată, dar nu și supusă suficient criteriului legitimității. Mai mult ca atât, pentru o parte a populației identitatea de aici a devenit una împotrivită, adică când această populație nu recunoaște cadrul normativ al identității elaborat și adoptat de guvernare. În astfel de circumstanțe globalul vine cu normele și regulile sale asupra unei identități proiectate, mai degrabă asupra unei cvazi-identități;

c) erodarea câmpului suveranității și independenței unor țări în tranziție în fața provocărilor globale. Astfel de provocări nu aleg țările respective după capacitățile lor de a rezista în calea de extindere a globalului, de a se confrunta și îmbina cu el. Provocările globale, de obicei, bat în local fără al delimita ca entitate aparte cu necesitățile sale materiale, spirituale și organizaționale specifice, punând deseori în pericol acumularea și consolidarea necesarului său de suveranitate și independență. Sub influența factorului global atributele independenței și suveranității țărilor slabe, în devenire, adesea sunt dominate de turbulențe, instabilități și crize sistemice, ceea ce fac aceste atribute să fie deficitare la capitolul valori majore ale noilor regimuri. Atare influență este prezentă prin intermediul proiectelor și normelor specia-

le de care dispun instituțiile economice și financiare internaționale, organismele transnaționale, acestea dominând preponderent sub unghiul lor de vedere politicile internă și externă a țărilor în tranziție;

d) impactul negativ al globalului asupra proceselor politice, economice și sociale este evident în țările cu tranziții și transformări tărăgănate în timp. În acest sens globalizarea are ca finalitate acutizarea diferențelor economice și sociale dintre statele dezvoltate și statele în curs de dezvoltare sau chiar cele subdezvoltate. Globalul doar accelerează contrastele în diverse sfere, el nu le soluționează. Implicațiile negative ale globalizării sunt prezente îndeosebi în corelațiile sale cu tranziția din spațiul ex-sovietic.În spațiul respectiv (excepție Țările Baltice) urmărim o creștere a decalajului și o ciocnire acută și îndelungată la nivel de mentalitate și comportament între *nou și vechi, modern și tradițional, dezvoltat și subdezvoltat.* Globalul de aici nu are pârghiile necesare de conlucrare eficientă între *noi și ei,prezent și trecut, prezent și viitor*.

Aceste și alte riscuri și pericole, generate de fenomenul globalizării, au orientat unele regimuri ale spațiului ex-sovietic (îndeosebi cele autoritare, asiatice – din Turkmenistan, Tadjikistan, dar și europene – din Belarus) spre promovarea unei politici de auto-izolare în raport cu statele democratice producătoare de globalizare. Însă, indiferent de opunerea politicii respective față de valorile globale, general civilizaționale, acestea mai devreme ori mai târziu totuna pătrund, fie și într-o măsură mai limitată, în regimurile autoritare de aici. În cazul respectiv globalul pătrunde în localul autoritar (societățile relativ închise) nu atât direct, cât indirect, prin intermediul unor pârghii și mecanisme ale regimurilor democratice care întrețin careva relații cu regimurile autoritare.

Astfel, globalizarea se extinde și pătrunde atât în aria tranzițiilor democratice cu capacități reale de democratizare și liberalizare a societății, cât și în cea a tranzițiilor tărăgănate în timp spre democrație în care domină *democrația autoritară.* O condiție importantă a unei evoluții raționale spre democrație a societăților în tranziție și respectiv a maturizării lor în fața provocărilor globale este modernizarea sociopolitică, economică și culturală a dimensiunilor valorice naționale.

Anume modernizarea structurilor și valorilor naționale va permite în continuare o mai bună și eficientă corelare și colaborare a acestora cu globalul.

Bibliografie:

1. Bobio N. Democracy and Dictatorship. Cambriddge: Polity press, 1989; Dahl R. Democracy and its Critics. Londra:Yale University Press, 1989; Diamond L., Chu yn-han, Plattner F.,Tien Hung-mao (ed.) Cum se consolidează democrația. Iași:Polirom, 2004; Held D. Models of Democracy, ed. II. Cambridge: Polity Press, 1996; Дилиенский Г.Г. Демократия на рубеже тысячелетий. В: Политические институты на рубеже тысячелетий. Дубна: ООО «Феникс», 2001; Grugel J. Democratizarea. O întroducere critică. Iași: Polirom, 2008; Linz J. Stepan A. Problems of Democratic Transition and Consolidation: South Europe, South America, and Post-Communist Europe. Baltimore:Johns Hopkins University Press, 1996; McGrew (ed.) The Transformation of Democracy? Globalization and Territorial Democracy. Cambridge:PolityPress, 1997; Schmitter P., G. O Donnel Transformations from Authoritarian Rule: Tenative conclsions from Uncertain Democracies. Baltimore:Johns Hopkins University Press, 1986 ș.a.
2. Saca V. Paradoxurile democrației în contextul transformărilor post-comuniste. În: Științe Politice, Relații Internaționale și Studii de Securitate. Sibiu: Universitatea „Lucian Blaga”, 2012;Saca V. Dezvoltarea și consolidarea democrației în Republica Moldova în contextul relațiilor dintre factorii interni și externi. În: Științe Politice, Relații Internaționale și Studii de Securitate. Sibiu: Universitatea „Lucian Blaga”, 2014; Vareaghin I., Saca V. Al treilea val al democratizării: realități și perspective. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr.4, 2006; Varzari P. Elita politică și birocrația în contextul realizării reformelor democratice (cazul Republicii Moldova). Monografie. Chișinău: Pontos, 2013 ș.a.

3. Grugel J. Democratizarea. O întroducere critică. Iaşi: Polirom, 2008;
4. McGrew (ed.) The Transformation of Democracy? Globalization and Territorial Democracy. Cambridge:PolityPress, 1997;
5. Held D. Democracy and Global Order: From the Modern State to Cosmopolitan Governance. Cambridge: Polit Press, 1995; Held D., A. McGrew, D. Goldblatt, J. Perraton Global Transforations: Politics, Ecoomics and Cltre. Cambridge: Polity Press, 1999; Пантин В. И. Глобализация и проблемы развития демократических институтов в России. В: Политические институты на рубеже тысячелетий. Дубна: ООО «Феникс», 2001; Gorincioi R., Saca V. Reflecţii asupra tandemului „Democratizare –Globalizare": consideraţii generale. În: Procesul de globalizare: provocări şi soluţii. Chişinău: USM CEPO. Nr. 1-3 (131-133), 2004; Saca V., Gorincioi R. Democratizarea şi globalizarea: semnificaţii şi interdependenţe. În: revista de Filozofie şi Drept. Chişinău, 2004 ş.a.
6. Giddens A. A treia cale. Renaşterea social-democraţiei. Iaşi: Polirom, 2001.
7. Held D. „Democracy and Globalization". În: Daniele Archibgi, David Held, Martin Kohler, Re-Imagining Political Community. Cambridge: Polity Press, 1998.
8. Виктор Сака Национальный интерес Республики Молдова в контексте политических процессов Восточного Партнёрства. В: Восточное партнёрство. Цели – опыт – вызовы. Анализ процесса имплементации в государствах охваченных программой (под научной редакцией Петра Байора). Краков: Ksiegarnia Akademica, 2013.